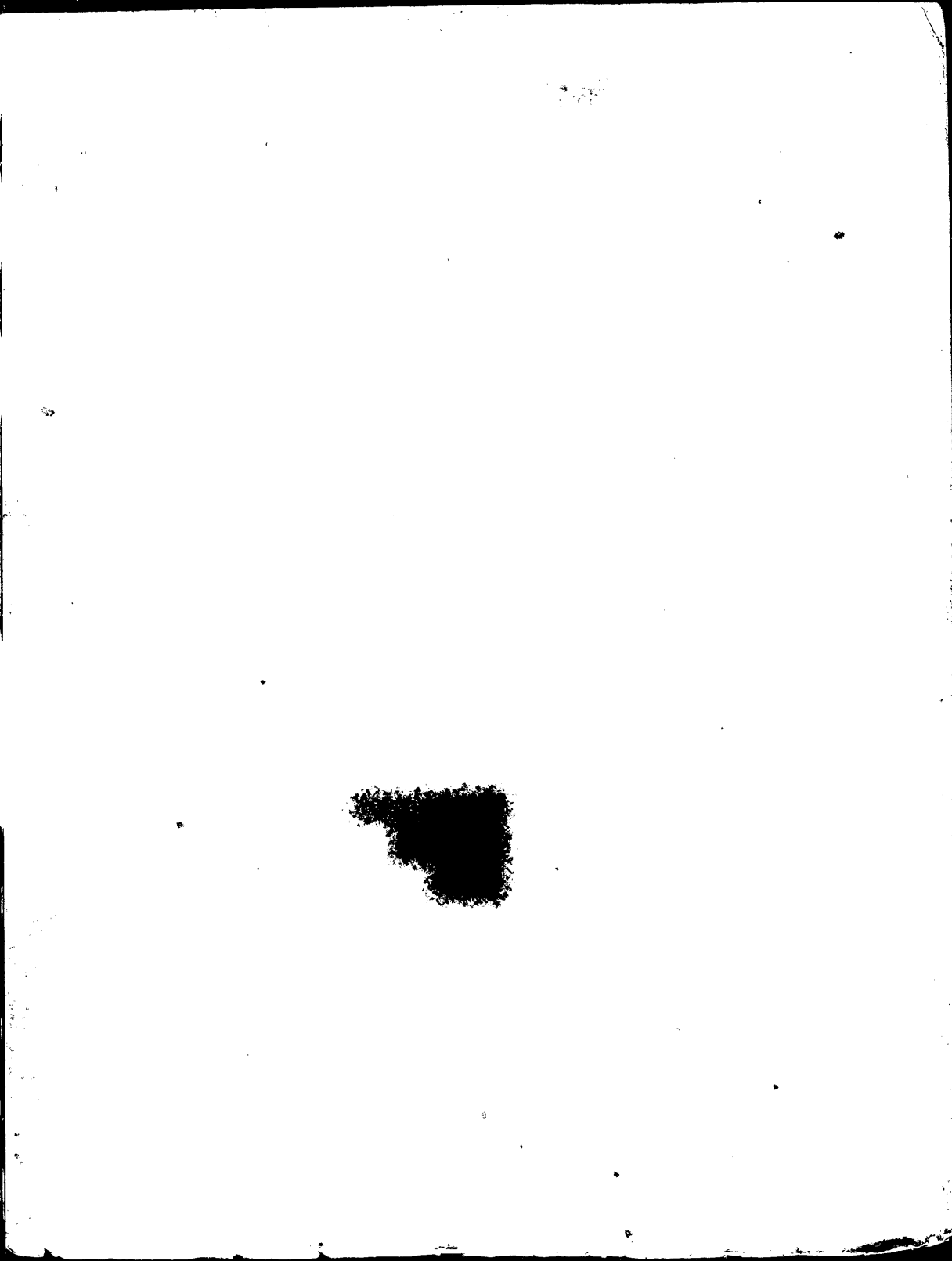
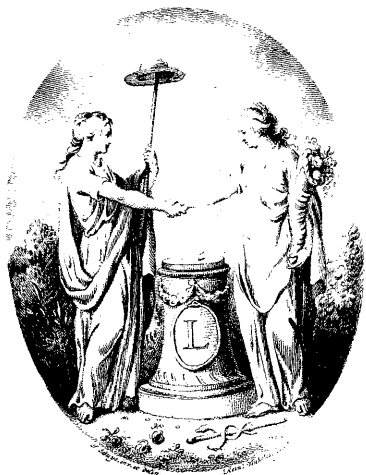

OG 06-8

FEESTVIERING,
TER
VYFTIGSTE VERJAARING
VAN HET
GENOOTSCHAP
ONDER DE ZINSPREUK
CONCORDIA ET LIBERTATE.

TE AMSTERDAM, BY
PIETER JOHANNES UYLENBROEK,
MDCCXCVIII.

VOORBERICHT.

Het Amsterdamsch Letterkundig Genootschap, onder de zinspreuk *CONCORDIA ET LIBERTATE*, uit een toenmaals uitééngescheiden gezelschap, door eenigen van deszelfs leden, waarvan de byna tagtigjaari-ge grysäard *VOLKERT CHRISTOFFERS* nog in leven is, in het jaar 1748 opgericht, besloot in 1773 een vyf-en-twintigjaari-ge feest, door eene redevoering en een dichtstuk, met andere plegtigheden, te vieren, wordende de geneesheer *H. G. OOSTERDYK* en de dichter *H. J. ROULLAUD* daartoe door het Genootschap verkozen; terwyl die plegtigheid door den toenmaligen voorzitter *J. SCHREUDER* met eene gepaste aanspraak en slotrede geöpend en gesloten, en de redevoering en de feestzang door den druk gemeen gemaakt wierden. Op den 26sten October, 1798, de dag zynde dat dit Genootschap eene halve eeuw gebloeid had, besloten de gezamentlyke leden, dat men ook thans op dien zelfden voet dien dag zoude vieren, en verkoozen tot het doen der redevoering

IV V O O R B E R I C H T.

den tegenwoordigen voorzitter, den geneesheer P. H. THEMME, en tot het voorlezen van een dichtstuk den medebestierder van het Genootschap J. F. HELMERS, terwijl de laatstafgetredene voorzitter, de hoogleeraar A. BONN, benoemd werd om deeze plegtigheid door eene gepaste aanspraak en flotrede te openen en te sluiten, gelyk voor vyf-en-twintig jaaren door den voorzitter geschied was. Vervolgens werd besloten dat niet alleen de redevoering en de feestzang, maar ook de aanspraak en flotrede, alsmede een dichtstukje van den medebestierder J. G. DOORNIK, ter gelegenheid van de eerste verhandeling na het vyftigjaarg feest voorgelezen, door den druk zouden gemeen gemaakt worden, met een gepast vignet, door de medeleden van dit Genootschap, den kunstschilder en kunstgraveerder J. BUYS en R. VINKELES, op de titelplaat versierd. — Ziet daar, goedgegunstige leezers, den inhoud van dezen bundel, en de oorzaak, die daartoe aanleiding gegeven heeft, alieden medegedeeld.

NAAM.

N A A M L Y S T

der leden van het Genootschap, onder de zinspreuk
 CONCORDIA ET LIBERTATE, ten tyde der
 vyftigfte verjaaring van deszelfs oprichting,
 in 1798.

Pieter Bucherius Bunt.	Pieter van Winter, Nicol. Sim.
Mr. Guillelmus Titfingh.	Mr. Daniël Hooft.
Jan Jacob Bremer.	Mr. Jan Wolters van de Poll.
Nicolaas van Staphorst.	Mr. Daniël Deutz.
Hendrik Ryfendaal.	Mr. Jacobus Walraven.
J. hannes Menéven.	Mr. Petrus Cornelis Nahuys.
Profesf. Andreas Bonn.	Ph. H. Themmen, M. D.
Jeronimo de Bosch, Jeronz.	J. C. van Bergen, M. D.
Jan van der Laan.	A. Paets van Troostwyk.
Sebastiaan van Nooten, Jansz.	Arnoud de Lange.
Jan Nicolaas van Eys.	Willem de Reus.
Hendrik Ogelwight.	Mr. Rutger Jan Schimmelpenninck.
René Roullaud.	Pieter Sandéus.
Jan Hendrik Hageman.	Mr. Maurits Cornelis van Hall.
Mr. Cornelis van Lennep.	Mr. Jan Lodewyk Farjon.
Joan Rudolph Deiman, M. D.	Mr. P. N. Arntzenius.
Francisc. Eduard Willet, M. D.	Mr. Cornelis Jacob Temminck.
Elias Cracyvanger.	Mr. Nicolaas Sinderam.
Jan Hendrik Bagman.	Corn. Ploos van Amstel, J. Cz.
Mr. Johannes Klinkhamer.	Jan Fredrik Helmers.
J. G. Thin van Keulen.	Jan Gerard Doornik.
Jan Mesfchert van Vollenhoven.	Jan Everwyn Glimmer.
David van Gesfcher.	Mr. Abraham Vereul.

D.

N A A M L Y S T.

D. L. Oskamp, M. D.
 G. J. Boisfevaint.
 Ambrosius Justus Zubli.
 Cornelis Loots.
 Mr. B. A. van Houten.
 Mr. R. W. Tadama.
 A. J. van Soelen.
 Everhardus Engelen.
 G. Brender à Brandis.
 Bernardus de Bosch, Jeronz.
 Henricus Hana.
 Abraham de Vries.
 Johannes Carp.
 Mr. Robert Hendrik Arntzenius.
 Reinier Vinkeles.
 Gregorius de Bosch.
 Mr. Pibo Anthonius Brugmans.
 Mr. David Jacob van Lennep.
 Claude Crommelin.
 Mr. Jan Anthony Paradys.
 Profesf. Gerardus Vrolik.
 Jacobus Buys.
 D. Swarts, M. D.
 Mr. Reynier Carp.
 Daniël Dyllius, M. D.
 Jeronimo de Vries.
 A. R. Falk.
 Jan Bakker.

L E D E N,

THANS BUITEN AMSTER- DAM WOONACHTIG.

Johannes Lublink, de Jonge.
 Matthys Ooster.
 Melchior Hurter.
 Johannes Verschuur, M. D.
 Mr. Pictet Jan van Lelyveldt.
 Otto Christia. Fredk. Hoffham.
 Mr. Cornelis van der Hoop, Gysb.
 Profesf. H. Tollius.
 Mr. Matthys Temminck.
 Mr. David Zimmerman.
 Mr. J. F. Hoffman.
 C. Rud. Th. Krayenhoff, M. D.
 Gerard van der Zoo.
 Mr. Cornelis Theodorus Elout.
 Jacobus Kantelaar.
 Anth. Callenburgh Baartmans.
 Mr. Elias Henrikus Beynon.
 Profesf. Jan Melchior Kemper.
 E. E. Burgkly Glimmer.
 J. van Heekeren, Junior, M. D.

VOOR-

V O O R A F S P R A A K

V A N

A N D R E A S B O N N .

WAARDE MEDELEDEN VAN ONS
DOOR EENDRAGT EN VRYHEID BLOEI-
JEND GENOOTSCHAP,

E N

VERDERE AANZIENLYKE EN VEEL-
GEACHTE TOEHOORDERS EN TOE-
HOORDERESSEN!

Met zo veel genoegen ik my, in dit oogenblik, het heug-
lyk Feest der vyf-en-twintigste verjaaring van de oprichting
onzes Genootschaps, waaraan ik als lid en medebestuurer
deel had, herinner, en my daarby alle de geneugten, welken
wy toen smaakten, weder voor den geest breng, gevoel ik
my, op heden, niet minder met aangename verrukking aan-
ge-

A

ge-

2 V O O R A F S P R A A K.

gedaan, by de eere, van, op deezen plegtigen dag, als onlangs afgetreeden voorzitter, de plaats van mynen opvolger te bekleeden, dit spreekgestoelte het eerst te beklimmen, en, uit naam der gezamentlyke bezorgeren deezer plegtigheid, ulieden allen, in deeze gehoorzaal, pligtnaatig en gelukwenschend te verwelkomen.

En zoude ik twyfelen, of deeze welkomgroet, uit mynen mond, gunstiglyk door ulieden wierde ontfangen? daar ik, die zo menigwerf de genegenheid en toegeevendheid myner medeleden en toehoorderen ondervond, thans het woord voer in naam van een Genootschap, hetwelk steeds de algemeene achting heeft genooten, en dit hier verricht, voor eene vergadering van beminnaars van wetenschappen, en van zo veel geschaarde ryen eener beminnenswaardige en bevallige Sexe, wier talryke tegenwoordigheid geen geringen luister aan onze Feestviering byzet, en wy ons vleijen voor een bewys van deelneeming te mogen houden.

Het zy my gegund, GEËERDE TOEHOORDERS EN TOEHOORDERESSEN! tot eene Inleiding deezer plegtigheid, de billykheid daarvan kortelyk te betoogen, en het volgende voortedraagen.

Onder alle Feestvieringen van vroegere en laater tyden en volken, aan de eere der Goden, aan den roem der Helden, aan den Godsdienst, het Vaderland, of aan
de

de Kunsten en Weetenfchappen gewyd, muntten de Eeuwfeesten uit, die, na langer tydverloop wederkeerende, door veelen verlangd, door weinigen beleefd, naarmate der mindere of meerdere befchaafdheid der zeden, met onderscheiden ftydfpelen, vaardige ren- en wedloopen, zingende en dansfende kooren of ftaatige optogten en plegtige redevoeringen, gevierd wierden.

Het aloude Egypte, het kunstenkweekend Griekenland en waereldwingend Rome, richtten Feesten aan, ter eere van ISIS en OSIRIS, JUPITER en SATURNUS, FLORA, CÉRES en CYBÉLE, maar ook voor hunne ZAIS of MINERVA; terwyl ook de gezellige Deugden, de Godsvrucht, de Gerechtigheid, de Kuischheid, de Eere, de goede Trouw, ook de Eendragt en Vryheid, te Rome, als Godinnen geëerd en voor dezelve tempelen geficht wierden.

De Godin der Wysheid deed, door haaren invloed, de uitmuntendfte verftanden, te Athene en te Rome, in het Lyceum van ARISTOTELES, de Gaandery van ZENO, en in de Academiën van SOCRATES, PLATO en CICERO famenkomen.

Van zo gunftige ftandplaatfen door dweepzucht of geweld verdreven, wierden de Weetenfchappen elders met opene armen ontvangen, vooral aan Hooge Schoolen, die, tot op onzen leeftyd, reeds meer dan een Eeuwfeest gevierd hebben.

4 V O O R A F S P R A A K .

De weetlust en naaryver zetten ook onze landgenooten daartoe aan, en deden in ons vaderland laater letterkundige Maatschappijen oprichten, aan sommigen van welken ons Genootschap het voorbeeld heeft gegeven; en waarvan de Wysbegeerte, de Dichtkunst, de Teekenende Kunsten, de Koophandel, de Fraaije Letteren, Deugd en Verdiensten, Geleerdheid en Vriendſchap, en het Nut van 't Algemeen, of met andere woorden, MINERVA en APOLLO, MERCURIUS en de MUSEN, met de SALUS PUBLICA der Romeinen, Haardgoden wierden, en ook in onze dagen hunne Feestdagen of Eeuwfeesten aankondigden.

Wat zoude ons dan verhinderen, deezen onzen gedenkdag, het gouden Feest der verbindtenis onzer Eendragt en Vryheid te vieren? te minder, daar wy op omſtandigheden roemen mogen, die, by zulk een Feest, voor zeldzaam, ja zonder voorbeeld mogen gehouden worden?

Wie uwer, GEËERDE TOEHOORDERS EN TOEHOORDERESSEN! zal niet gaarne, met ons, het als eene opmerkingwaardig en aangenaam voorrecht beſchouwen, eenen achttingwaardigen Grysaard in ons midden te zien, die, zo wel uit zucht voor de wetenſchappen, als voor de Eendragt en Vryheid, vóór vyftig jaaren, aan deeze zelfde plaats een der vyf oprichters was van ons Genootſchap, aan wien het de zinspreuk CONCORDIA ET LIBERTATE heeft te danken; terwyl het my tot een dubbel genoegen verſtrekt, dien
bloed-

bloedverwant, op heden, uit naam der door hem gestichte Maatschappij, met het gezond beleeven van deezen dag geluk te wenschen?

Mogen wy het niet voor gedenkwaardig houden, dat van de agt-en-vyftig der drie-en-zestig leden deezer Maatschappij, die vóór vyf-en-twintig jaaren alhier feestvierende vergaderd waren, nog een-en-twintig in leven zyn, terwyl veertien derzelve nog onder ons als leden verkeerren, en, zo wy wenschen, hier tegenwoordig zyn?

Zouden wy het niet gedenkwaardig noemen, dat het getal onzer bereidwillig werkende leden jaarlyks vermeerdert, en, sedert eenigen tyd, de Teekenende Kunsten onze Natuurbeschouwingen en Letteroefeningen verpoozen?

Dan, het behoort niet tot myne taak, hieromtrent breeder uitteweiden.

Het voegt my alleenlyk nog, GEËERDE TOEHOORDERS EN TOEHOORDERESSEN! uwe luisterende aandacht te noodigen tot het aanhooren van hetgeen aan de plegtigheid van deezen dag de meeste waarde moet geeven; en, tot de nakomelingfchap overgebracht, van dit ons Eendragt en Vryheidlievend Genootfchap altoos met lof moet doen gewaagen.

6 V O O R A F S P R A A K.

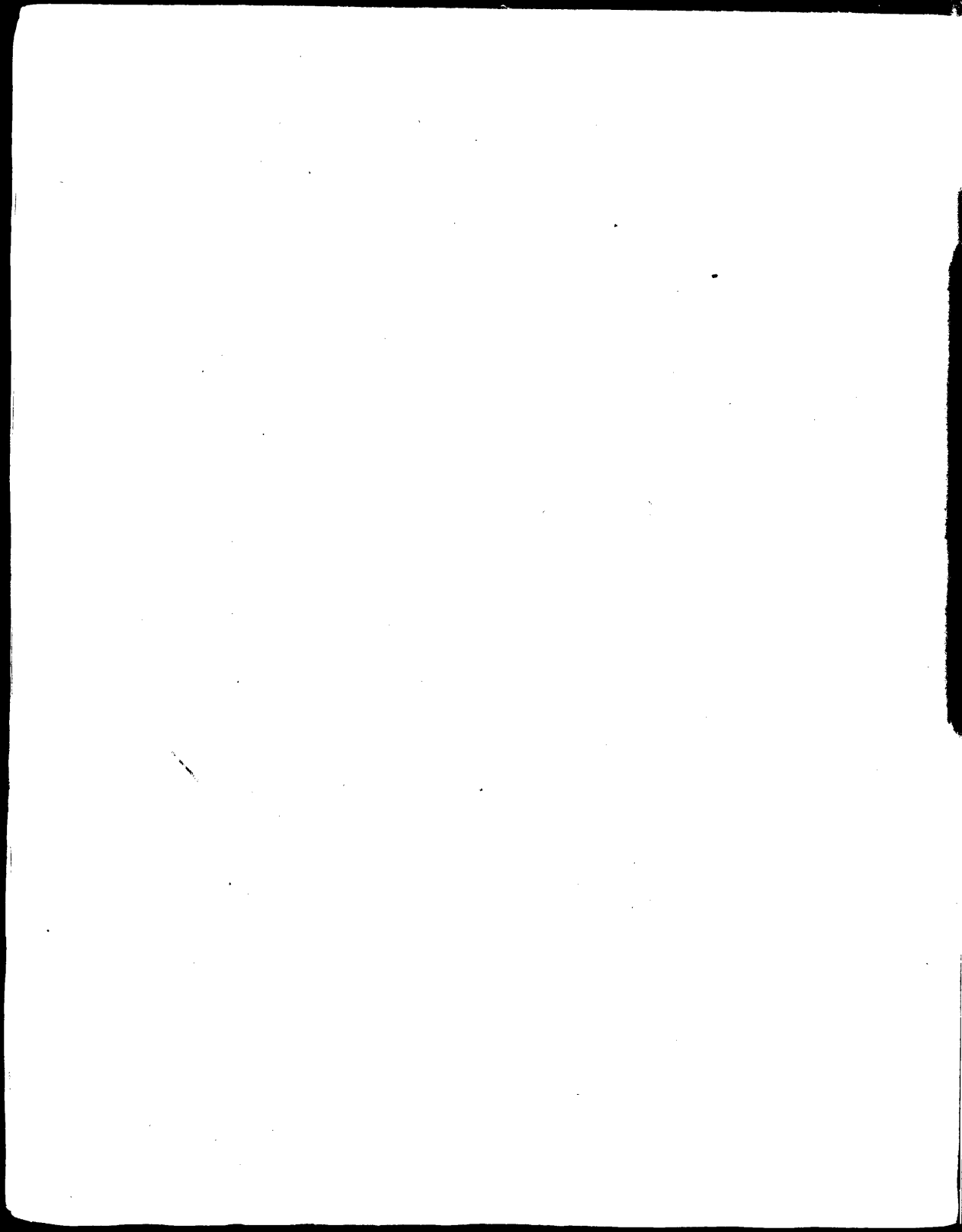
De Toonkunst , die , by onze intrede in deeze zaal ,
haare klanken liet hooren , wissele ook onze spreekbeurten
af ; daar ik , van deeze plaats aftreedende , onzen geachten
Redenaar en Dichter noodig , tot het bedoeld en verlangd
oogmerk dit spreekgestoelte te beklimmen.

R E.

R E D E V O E R I N G

V A N

PHŒBUS HITZERUS THEM MEN.

ZEER GEËERDE, ZEER AANZIENLYKE
TOEHOORDERS VAN BEIDE GESLACH-
TEN, EN IN 'T BYZONDER GY, ACHTING.
WAARDIGE AFGETREDEN VOORZITTER,
TROUWHARTIGE BESTIERDERS, GE-
LEERDHEID-, KUNSTEN- EN WEETEN-
SCHAPPENMINNENDE LEDEN VAN DIT
DOOR EENDRAGT EN VRYHEID BLOEL-
JEND GENOOTSCHAP:

HOOEGEÄCHTE FEESTGENOOTEN!

Van de aloudfte tyden af hebben byna alle volken de nage-
dachtenis van nuttige infellingen en roemryke gebeurtenisfen
door plegtige offerhanden, ftaatige hoogtyden, of vrylyke ge-
denkfeesten, gevierd.

In latere dagen, fchoolen van geleerdheid en maatschap-
pyen van kunften en wetenfchappen geflicht zynde, heeft men
meest altoos, wanneer dezelve eeuwen, of aanzienlyke gedeel-
ten van eeuwen, gebloeid hadden, de oprichting daarvan door

B

ge-

10 R E D E V O E R I N G.

gepaste redevoeringen en andere plegtigheden aan de vergetelheid onttoogen.

En ook ons vaderland is hierin geenszins nalaatig gebleven. Het honderd- en twee honderdjaarg gedenkfeest van Leydens Hooge School, en de honderdjarige feestviering van 't Amsterdamsch Athenæum, verstrekken, onder eene menigte van voorbeelden, ten bewyze; ook is de oprichting van dit Genootschap, na hetzelfde vyf-en-twintigjaaren gebloeid had, met ongemee- nen luister gevierd.

Het is dus niet meer dan billyk, waarde Medeleden! dat wy deezen heugelyken dag, waarop onze Maatschappy, onder de bescherming van Eendragt en Vryheid, eene halve eeuw bestaan heeft, en meer en meer in aanzien en voortreflykheid heeft toegenomen, op eene plegtige wyze feestvierend gedenken; en met dit oogmerk zyn wy heden saamengekomen.

Doch, hoe gewigtig is ten dien einde myne taak, daar ik, omringd van een aantal der geleerdste en kundigste mannen deezer stad, en in het byzyn van eene menigte toehoorderen, van wier juistheid en kieschheid in 't beoordeelen ik volkomen overtuigd ben, als redenaar moet verschynen; en hoe merkelyk word deeze zwaarigheid vermeerderd, wanneer ik my voor den geest breng, dat de thans zalige OOSTERDYK, wien de natuur, zo 't scheen, geheel tot redenaar gevormd had, met keur van taal en kracht van uitdrukking, van deeze plaats het vyf-en-twintigjaari-
rig

rig feest door eene uitmuntende redevoering zo roemruchtig gevierd heeft, en hoofdzaaklyk all' wat tot ons Genootschap betrekking had, met ongemeene welsprekendheid, zo meesterlyk heeft voorgedragen, 't welk eene menigte uwer, myne Toehoorders! nog diep in 't geheugen ligt, en wiens verhandeling waarfchynlyk door veelen deezer vergadering gelezen en herlezen is!

Deeze draad dan byna geheel afgesponnen zynde, zoude het thans myn pligt weezen ulieden voor oogen te stellen, wat zedert de laafte vyf-en-twintig jaaren aanmerkenswaardig in dit Genootschap is voorgevallen; doch zulks zoude geen genoegzaame ftof tot eene redevoering, voor deezen dag gefchikt, opleveren, en echter verwacht gy billyk van my, waarde Medeleden! dat ik niet flechts een onderwerp, tot het vieren van feesten betrekking hebbende, thans zal verhandelen, of het groot voordeel van genootfchappen onder de befchaafde volken zal affchetzen; maar, my dunkt, ik zie, gy wilt, dat ik my geheel tot de voortreflykheid van deeze onze Eendragt- en Vryheidminnende Maatfchappy bepaale.

Ik zal dierhalven, zeer geëerde en zeer aanzienlyke Toehoorders! in dit uur een algemeen verflag doen van de geëartheid en het nuttige van dit Genootfchap, zo als hetzelve zich thans bevind, en 't aanmerkenswaardige, hetgeen in hetzelve zedert vyf-en-twintig jaaren gebeurd is, op de gefchikfte plaafsen tuffchen beiden inlafchen; en vervolgens, de onbestendigheid van

't ondermaansche overweegende, het vooruitzicht van duurzaamheid deezer Maatschappy, door de bescherming van Eendragt en Vryheid, ulieden voor oogen stellen.

Bedekt inmiddels, waarde Medeleden! met den sluier der toegeevendheid de menigvuldige gebreken en mislagen van den spreker, die, van zyn onvermogen bewust, veel minder tot den post van redenaar bekwaam is, dan veelen uwer, die my zo menigmaalen, door uwe uitmuntende verhandelingen en kunstige wyze van voordraagen, geflicht en geleerd hebt, daartoe geschikt zyn.

En gy, beminlyke Sexe, en verdere Toehoorders! die, in onze rechtmaatige blydschap deel neemende, ons heden met uwe tegenwoordigheid vereert, en daardoor dit feest zo veel luister byzet, wilt, bid ik, het gebrekkige van myne welmeenende pogingen goedwillig over het hoofd zien.

Op uwliedder aller goedheid, geëerde Toehoorders! my dus verlaatende, ga ik tot myne zwaarwigtige, doch aangename taak over.

Wilde ik ulieden van de opkomst en den eersten bloei van dit Genootschap eene juiste beschryving geeven, wilde ik ulieden die twee gezellige vriendinnen ter handhaving van deugd, orde, en algemeene welvaart, Eendragt en Vryheid onder wier bescherming wy door geleerdheid en gezelligheid de aangenaamste genoegens smaaken, met de schitterendste en gepaste ver-

verven affchilderen, ik zoude een groot gedeelte der redevoering van den juist treffenden oosterdyk slechts moeten navolgen, en zulks zoude geenszins aan het oogmerk voldoen.

Dit zy echter voor u, myne Toehoorders! die deeze verhandeling nooit gelezen hebt, en omtrent onze Maatschappy geheel onkundig zyt, met weinig woorden slechts aangemerkt:

By 't oprichten van ons Genootschap nam hetzelfde de zinspreuk aan CONCORDIA ET LIBERTATE, dat is, door EENDRAGT en VRYHEID, en, by 't vernieuwen van de zaal, waar wy in den winter weekelyks onze redevoeringen voorlezen, wierden in dezelve op een ruim veld met groote letters deeze dichtregelen, als eene nadere bepaling dier zinspreuk, geplaatst:

DE VRYHEID ZY BEDACHT HIER NOOIT IETS VOOR TE DRAAGEN,
DAN 'T GEEN DE DEUGD BEKOORT, EN WYSHEID KAN BEHAAGEN:
ZO BIÊ HAAR DE EENDRAGT HULP, OPDAT DEES MAATSCHAPPY
DE KUNSTEN STREKK' TOT NUT, DEES STAD TOT EER GEDY'. (*)

En

(*) Boven deeze dichtregelen, op het zelfde veld, leest men het volgende vaers, door den Latynschen dichter JERONIMO DE BOSCH, thans eerste medebestierder van dit Genootschap, vervaardigd:

MUTUUS INGENUAS HIC NOS INVITAT AD ARTES,
QUÆQUE FAVENT STUDIIS, OTIA PRÆBET AMOR:
QUEM SI LIBERTAS ANIMAT, CONCORDIA NUTRIT,
NOSTRA SODALITII FAMA PERENNIS ERIT.

En welk een genoeg verstrekt het my, myne Vrienden! dat ik rondborftig durf zeggen, dat, hoe ook in de laatste agttien jaaren de Tweedragt met haare alvernielende fakkel den band der Eensgezindheid in de burgerlyke saamenleving verschroeide en vernielde, zy zich echter nimmer in onze Maatschappy vertoond heeft, dewyl de vredeminnende Eendragt haar het indringen belette, en de goedaartige gezelligheid door haaren liefelyken invloed de gefronde voorhoofden en saamgetrokkene wenkbrauwen deed verdwynen, en in derzelver plaats welmeenende broederlyke gezichten deed voortspruiten.

Ja, hoe ook vrienden tegen vrienden, en bloedverwanten tegen bloedverwanten opstonden, en alle gezelschappen, waar zy elkander ontmoeten konden, vermydden, bleef ons Genootschap hiervan uitgezonderd; de vergaderingen waren talryk; men zag en behandelde elkanderen, in alle tyden, als broeders van één huisgezin; en de ontmoeting in *Concordia* was dikwils de eerste oorzaak van nieuwe vriendschapspleging, en de bron der nadere byeenkomsten van door tweedragt verwyderde bloedverwanten en vrienden.

By 't vieren van het vyf-en-twintigjaarg feest, vergeleek de toenmaalige redenaar die plegtigheid by eene zilveren bruiloft, waar het gelukkig paar zich verbeeld als op nieuw aan zynen eersten bruiloftsdisch gezeten te zyn, en schetste daarmede den toenmaaligen staat van dit Genootschap af.

Daar wy ons op dien voet nu, als aan het gouden bruiloftsfeest

feest gezeten, mogen befchouwen, overtreft deeze onze ftaat verre dien van de gelukkige echtgenooten; want, hoe gezegend ook derzelver welvaart moge zyn, helt derzelver levenszon echter naar haaren ondergang: zwakheden en gebreken des ouderdoms komen dan reeds, als op wollen zokken, langzaam aanfluiplen, en voorfpielen eene ras naderende verdelging; terwyl ons Genootfchap daar en tegen in luister welvaart en fterkte op het vyftigjaarig feest den ftaat, waarin het zich voor vyf-en-twintig jaaren bevond, als weldra blyken zal, verre overtreft.

Gelyk een door het liefdevuur blaakende minnaar niet alleen al het deugdryke, bevallige, en fchoone, van 't voorwerp zynet liefde, in verrukking, aan zyne boezemvrienden mededeelt, maar de geringfte beuzelingen, haar betreffende, blymoedig vertelt, en zyne vrienden dit verhaal meestal goedgunftig aanhooren; zo zy het my, waarde Toehoorders! ook heden vergund, om verfcheidene kleinigheden, tot onze Maatfchappy, thans het geliefkoosde voorwerp myner befpiegeling, betrekking hebbende, af te fchetzen, en ulieden dezelve voor te draagen.

Ten dien einde bepaal ik my eerst tot den dag waarop, den tyd wannéér, en de plaats wáár wy vergaderen.

Onze voorgangeren hebben den Dingsdag, als de gefchiktste dag der week, zo voor den koopman als veele andere leden deezer Maatfchappy, befchouwd, en den aanvang der redevoe-

ring

ring op zeven uren 's avonds bepaald, en wy volgen hierin hunne voetstappen.

Gelyk de noefte landman, in 't heete van de brandende zon, of in stormen en regenvlaagen, ten behoeve van vrouw en kinderen, zich den gantschen dag afgesloofd en afgemat hebbende, by 't vallen van den avond, onder het vrolyk gejuigch van zyne gade en kroost, in het vreedzaam en zalig hutje, welks welbedekt rieten dak hem voor onheilen van den naderenden nacht beveiligt, de gelukkigste uren van den gantschen dag doorbrengt; waar hy, vergeetende den lastigen arbeid, zich met den welbereiden disch, door zyne beminde wederhelft gereed maakt, vervrolykt en verkwikt, die, nu allerfmaakelykst, zyn' lof en dankbaarheid wegdraagt, dan weder minder aangenaam, evenwel altoos zyn' opgewekten honger maatigt, waardoor hy, terwyl weltevredenheid het voorgerecht van zyn' maalyd uitmaakt, het zaligst genoeg geniet: ja, gelyk de landman, na het avondeten, met zyne vrouw en kinderen over de lekkere spys, waarvan hy den nafmaak nog gewaar word, niet zelden op eene vriendelyke wyze redckavelt, en, al is het dat de eenvoudige disch ook niet recht naar zynen zin, en niet zo wel toebereid als hy 't gewenscht zoude hebben, geweest is, zyne gulhartige wederhelft daarover nimmer beknort, of kwalyk begent, maar haar onvermogen, of onöplettendheid, met den mantel der toegeevendheid bedekt, en zich boven duizend natuurgenoooten van zynen kring gelukkig acht:

Zo

Zo is het ook in deeze Maatschappy gelegen: de nyvere koopman, den gantschen dag op kantoor en beurs zich afgesloofd en afgezwoegd hebbende, de rechtsgeleerde, door het verdedigen der onschuldigen, of door de klagten der bedrukten geheel afzemat, de arts, zo door het lastige van zyn beroep, als door het jammerlyk gekerm der lydenden, vermoeid, ja, byna ieder lid, welk een' rang hy ook moge bekleeden, zyne dagelyksche bezigheden hebbende afgedaan, begeeft zich naar onze zaal in den kring zyner vrienden, om op vruchten van geleerdheid en finaak, of op zelfstrelende en geestige voortbrengzelen onthaald en vergast te worden, en geniet hier de aangenaamste uitspanning; waarna hy den redenaar, indien deszelfs verhandeling goedkeuring wegdraagt, den welverdienden lof der dankbaarheid, toezwaait, doch zo het voorgelezene minder voldoende is, des spreekers welmeenende pogingen evenwel hulde doet, en zyne mislagen goedgunstig over het hoofd ziet, dewyl hy, hoe gering 't ook weezen moge, meest altyd toch of geleerd, of gesticht, of vermaakt is, waarop hy, na het afloopen der redevoering, gelyk de landman over den fmaaklyken maaltijd met zyn huisgezin redekavelde, over het voorgelezene met zyne vrienden gulhartig spreekt, en de een den anderen onderrecht, en zyne aanmerkingen mededeelt.

Indien wy ons nu voor eenige oogenblikken tot de plaats, waar de redevoeringen gedaan worden, bepaalen, staat ons aantemerken, dat, zelfs na het vyfen-twintigjaarrig feest, in een klein, bekrompen, laag van verdieping, gantsch benaauwd, en dus

C

voor

voor aëmborftigen en min' welvarenden alleronaangenaamst vertrek ons Genootfchap byeenkwam, en de verhandelingen voorgelezen wierden: geen weelde of trotschheid, om door uitwendige vertooning van iets groots te willen uitmunten, maar eene gedwongene noodzaaklykheid deed de leden van deeze Maatfchappy, kort na het vyf-en-twintigjaarig feest, befluiten, om onze gewoone fpreekkamer hooger van verdieping, gepaster voor eene vergadering, gelyk de onze, en tot eene gefchikter gehoor- en fpreekzaal te laten vertimmeren, het geen dan ook, fchoon eenvoudig, zeer net, en voor bekwaame zitplaatzen door gevoeglyke in den muur uitgehouwene niften, binnen kort vervaardigd wierd, zo dat vreemdelingen, voor het eerst onze fpreekzaal intredende, het welaangelegde daarvan met hunne goedkeuring vereeren, fchoon van buiten niets dan eene eenvoudige ouderwetsche burgerlyke wooning (*) te zien is, het welk aanduidt, dat men in ons Genootfchap door geen uitwendige pracht het oog der aanschouweren tracht tot zich te trekken, om te laten zien, dat hier geleerdheid een' van haare zetels gevestigd heeft, maar dat men alleenlyk door geleerde en fierlyke redevoeringen, of door geestige en weluitgewerkte vertoogen, elkanderen poogt te leeren, te flichten of te vermaaken.

Deeze fpreekzaal is vervolgens met eene kleine verzameling
van

(*) Dit gebouw ftaat in de St. Luciefeeg, op den hoek van de Pypenmarkt, over 't Burger Weeshuis.

van boeken, in verscheidene takken van wetenschappen, voorzien, zo dat men, schoon voor eenige oogenblikken alleen zynde, zich nimmer behoeft te verveelen.

Daar geen Maatschappy zonder wetten kan bestaan, heeft ook dit Genootschap de zyne.

Behalven anderen is het thans de pligt van een' ieder, dat hy zich verbind, als hy tot lid word aangenomen, om in de eerste zes jaar drie verhandelingen voortelezen, terwyl in voorige tyden iemand met eene geringe geldboete daarvan verschoond konde blyven: deeze zedert drie-en-twintig jaaren nieuwe gemaakte wet veroorzaakt, dat wy thans alleen werkende leden in 't Genootschap inlyven, waardoor deszelfs luister merkelyk vermeerderd word.

En wat meer is, deeze Maatschappy groeit van jaar tot jaar zodanig in grootheid aan, dat wy thans een vyfde gedeelte meer leden tellen, dan voor vyf-en-twintig jaaren.

Doch wil men in een geleerdheidminnend Genootschap, zo wegens het aannemen van leden, als wegens het onbewimpeld voordraagen van zyne gevoelens, de heilzaamste vruchten sijnaken, is het boven alles noodzaaklyk, dat alle partyfchap vermyd en de gelykheid in hetzelfde betracht word, en dit is ook geen gering bolwerk der sterkte, waarop deeze Maatschappy in alle tyden roemen kon; men vraagt, noch vroeg immer met oogmerk ter

goed- of afkeuring by 't voorstellen van iemand tot medelid, wat is de staatkundige denkwyze van dien man? is hy van groote afkomst? vermogend? of wat rang bekleed hy? maar men vraagt slechts, zal hy een nuttig lid, zal hy een bekwaam medewerker zyn? en zo ja, wierd zelden iemand afgewezen, ten zy men begreep, dat hy voor ons Genootschap ongeschikt was, of dat 'er byzondere redenen waren, waarom men hem niet konde aanneemen.

Men ziet hier den aanzienlyksten en den geringeren burger, den ryken en den minvermogenden, als broeders van een huisgezin met elkanderen verkeeren, terwyl elk ongeveinsd zyne gedachten mededeelt.

Even weinig komt de ouderdom by ons in aanmerking. Mannen van meer dan zestig jaaren wierden tot leden aangenomen, ja één' in zyn vak van kunsten uitmuntend nog ouder grysjaard hebben wy voor weinige jaaren als 't jongste lid van onze Maatschappij begroet.

En hoe menig vader en grootvader bragt van tyd tot tyd zyn' zoon of kleinzoon, hebbende naauwlyks de kinder schoenen uitgetrokken, met goedkeuring van den redenaar, in ons Genootschap, om deszelfs verhandeling te hooren voorlezen? dit prikkelde den pas ontlukenden jongeling tot eerezucht aan, om in rypere jaaren ook onzen spreekstoel te beklimmen, en zyne verkregene kundigheden aan een Genootschap als 't onze mede-
te-

tedeelen: hoe veele jeugdige leden hebben wy thans onder ons, wier naamen te noemen hunne zedigheit en nederigheit my verbied, die dus door hunne braave vaders, medeleden onzer Maatschappy, in dezelve zyn ingewyd, en die ons reeds op uitmuntende vruchten van hunnen geest en arbeid onthaald hebben, en ons doen vooruit zien, dat zy onwrikbaare steunpilaaren van deeze Maatschappy zullen worden.

Gelyk dus ons Genootschap een ryp veld van geleerdheid voor den mannelyken staat, en eene gepaste kweekschool voor den weetgierigen jongeling is, zo strekt hetzelfde ook tot uitspanning en vermaak voor den afgeleefden grysjaard, daar veelen beken den hunne aangenaamste uren in onze spreekzaal versleten te hebben, terwyl deeze Maatschappy de goedkeuring en de lofspraak der vreemdelingen, die ons met hun bezoek vereeren, wegdraagt.

En daar ons Genootschap uit leden, zo wel in verschillende geheel uit elkanderen loopende takken van geleerdheid doorkundig, als uit leden met byzondere geestvermogens begaafd, en door byzondere kunsten en wetenschappen beroemd, is saamengesteld, en men door de wetten van hetzelfde geene uitzondering in 't voordraagen van redevoeringen maakt, dan dat dezelve, reeds van de oprichting der Maatschappy af, staatkundige en Godgeleerde geschillen verbieden te verhandelen, volgt hieruit, dat wy byna in alle takken, zo van geleerdheid als van kunsten, wetenschappen en aangeborene *genie* begaafdheden, weeklyks

worden onderwezen, en wy dus min' of meer daarvan, zo niet eene doorgondige, ten minsten eene oppervlakkige kennis verkrygen, en dus door het vlytig opkomen in deeze onze Maatschappy eene reeks van kundigheden ongevoelig opzamelen, waarvan wy anderszins verstoken zouden zyn.

Nu toont de schrandere wysgeer ons de verbaazende voortbrengzelen der Natuur, en ontvouwt ons verschynzelen, waarvan wy geen oorzaak wisten te geeven.

Dan ontrolt de geschiedkundige de gedenkschriften der oudheid, en maalt ons de lotgevallen der aloudste en verr'afgelegenste volken met juiste verven af, of stelt ons de roemrykste daaden der helden en de gewigtigste dienften der staatsmannen en volksvrienden voor oogen.

Dan weder doet de dichtkunst, door haaren Godlyken invloed, ons van verrukking verbaasd staan, wanneer zy, met verhevene klanken, de schoone bevalligheden der deugd, of het afgrysfelyke der ondeugd ons levendig voor den geest brengt; of onze gevoelige harten doet bloeden, als zy de ontmenschte wreedheden des oorlogs op eene beklaglyke wyze voorstelt; of ons traanen van erkentlykheid doet storten, als zy de dappere daaden der vaderlandsche helden uitbazuint; of de menschlievende verrichtingen der palinuuren van stad, of land, of staat, met dankbaare toonen uitgalmt: doch waar zoude ik eindigen, myne vrienden! indien ik ulieden alle de takken van geleerdheid,

heid, kunsten, en wetenschappen wilde optellen, waardoor wy weeklyks geleerd, geficht, of vermaakt worden? dit zy alleen genoeg gezegd, dat byna in ieder van dezelve veelen der uitmuntendfte en der beroemdste mannen van deeze stad leden van dit Genootfchap zyn, en ons gefadig de vruchten van hunne verkregene bekwaamheden gulhartig mededeelen, terwyl zommige derzelve hunne voorgelezene verhandelingen door den druk gemeen maaken, om niet alleen ons, maar ook anderen, geen leden van dit Genootfchap zynde, op vruchten, voor onze Maatschappij beftemd, te onthaalen.

En indien ik myne oogen op de naamrol dier groote geleerde en geestige mannen vestige, dewelke leden van dit Genootfchap geweest zyn, en nog zyn, durf ik veilig zeggen, dat hetzelfde één der aanzienlykften van ons geheele land is.

Daar dus het oogmerk van ons Genootfchap is, om elkan-
deren te leeren te flichten of te vermaaken, en, zedert de oprich-
ting van hetzelfde, geduurende de zeven wintermaanden slechts
redevoeringen wierden voorgelezen, terwyl in de andere vyf
maanden de leden, fchoon in geringer getal, in het zelfde ver-
trek, op het zelfde uur faamenkwamen, om gezellig den
avond met aangenaame redekavelingen doortebrengeu, befloten
zedert twee jaaren verscheidene minnaars van de teken- en fchil-
derkunst, om, gedurende den zomer, ieder op zyne beurt, om
de veertien dagen eene verzameling van kunstprinten en teke-
ningen te vertoonen, en de daarby benodigde opheldering te
gee-

geeven, waardoor thans de tyd des zomers op 't bepaalde uur niet alleen vermaaklyk, maar ook leerzaam word doorgebracht.

Door 't beschouwen dier meesterstukken, krygen wy niet alleen een denkbeeld van 't waare schoone, en het bevallige der schilder- en tekenkunst, maar daardoor worden wy van zelf in het spoor ter navorsching van oude geschiedenissen, of van denkwaardige verrichtingen der dappere, geleerde, of menschlievende mannen geleid.

Deeze kunstbeschouwing geeft dus eenen nieuwen luister aan ons Genootschap, waarvan het voorheen verfloken was, weshalven ik uit naam van hetzelfde de instellers daarvan, en hen, die ons op die keurige vruchten der tekenende kunsten vergasten, de verschuldigde dankbaarheid toewyde.

Nu moet ik nog melden, dat de laatste verhandeling van het winterfeesten door den Voorzitter gedaan word, die dan, een kort verhaal van den inhoud der onderscheidene redevoeringen, vertoogen, en dichtstukken van dat jaar ter herinnering voordragende, het hoofdzaaklykst daarvan mededeelt, en vervolgens het verlies der leden in 't algemeen, en hunne verrichtingen in deeze Maatschappy in 't byzonder, als ook hunne betrekking tot de burgerlyke saamenleving, of die der geleerden, met juiste verven affchetst.

Echter heb ik hierby aantemerken, dat, indien wy een lid van groote verdiensten, of die door byzondere deugden uitmunt-

mantte, door den dood verliezen, zyne nagedachtenis meest altyd door eene gepaste lykrede gevierd word (*).

Eindelyk, schoon zulks niets tot den luister deezer Maatschappij toebrengt, kan ik niet nalaaten het volgende te melden.

In dit huis was het, waar het Genootschap wierd opgericht; in deeze zaal was het, en wel op deeze zelfde plaats, waar het vieren van het vyf-en-twintigjaarg feest door den redenaar OOSTERDYK en den dichter ROULLAUD den grootsten luister ontling; in deeze zaal is het, waar wy tweemaal 's jaars, by den aanvang namentlyk, en by het sluiten van onze winterfaamkomsten, een' vriendelyken maaltijd met elkanderen houden, waar dikwils de een den ander door geestige invallen de loef af-

(*) Dus heeft onder anderen de geleerde OOSTERDYK, door eene lykrede, de bekwaambeden, deugden en verdiensten van het afgestorvene medelid van dit Genootschap F. RYK afgeschetst; gelyk die zelfde redenaar ook daarna op eene aandoenlyke wyze de nagedachtenis van zynen vriend H. J. ROULLAUD, aan wien dit Genootschap, zo wegens zyne menigvuldige en keurige verhandelingen, als wegens zyn verheven dichtfluk by het vieren van het vyf-en-twintigjaarg feest, zo veel verschuldigd is, door eene allezins gepaste lykrede hulde gedaan heeft; dus heeft ook de medebestierder van dit Genootschap JERONIMO DE BOSCH drie jaaren geleden, de uitmuntende verdiensten van den zo evengenoemden OOSTERDYK, door eene sierlyke verhandeling ter gedachtenis van 't overlyden van dien waardigen man, aan de vergetelheid ontrogen; dus heeft de opsteller van deeze redevoering onlangs in eene lykrede de voortreflyke deugden van den agt-en-tagtigjaargen grysaard C. NOORDWYCK afgemaald.

afleeft, of waar men door geleerde gesprekken elkanderen onderwyst en flicht, of wel door onderscheidene verhalen, waarvan geestigheid de fcheering en 't lachverwekkende de inflag is, elkanderen vermaakt.

Ziet daar, zeer geëerde en zeer aanzienlyke Toehoorders! de byzonderheden ons Genootfchap betreffende, alsmede datgeen, hetwelk zedert vyf-en-twintig jaaren in hetzelfde, zo verr' ik weet, merkwaardig is voorgevallen, ulieden onopgefnukt medegedeeld.

ô **V**redelievende **EENDRAGT** en **VRYHEID**! onder wier befcherming dit Genootfchap wierd opgericht, en door wier veelvermogen den invloed de leden van hetzelfde nu reeds eene halve eeuw de aangenaamfte genoegens gefmaakt hebben, Gy, twee alom geliefkoosde priesteresfen der deugd, die hand aan hand by het rookende altaar der Eensgezindheid onze vyftigjarige feestviering met uwe goedkeuring bekrachtigt (*), blyft ons onophoudelyk voor onheil befchutten, zo zal, hoe ook onbestendigheid meestal het lot van het ondermaansche weezen moge, bestendigheid het loon onzer werken zyn; want wie kan zonder u, ô **EENDRAGT** en **VRYHEID**! op fterkte, op magt, of op duurzaamheid ftaat maaken?

Al fchynt een ftaat, of gemeenebest, tot het hoogfte toppunt van gezag en glorie gekomen, en van deszelfs bestendigheid verzekerd te weezen, al fchynt de magtigfte en roemruchtigfte

troon

(*) Dit zinspeelt op het vignet van de titelplaat.

troon op onverganglyke zuilen geflicht te zyn , en de verr². afzynde eeuwen te durven uittarten , eene aaneenschakeling van lotgevallen , een voortlopende kanker van binnenlandfche onlusten , een alvernielende orcaan van oorlogsbuijen , ja een drom van onvoorziene gebeurtenisfen ondermynt , zonder Eendragt en Vryheid , meestal derzelver magt en fterkte , vernielt de roemrykfte fteden en gemeenebesten , en bonst de troonen onherftelbaar ter neder.

Om my niet tot hedendaagfche gebeurtenisfen te bepaalen , zal ik zulks met voorbeelden der oudheid bevestigen.

Geen honderd koperen poorten met onwrikbaare floten en grendels voorzien , geen rotsgelyke hooge en breede muuren , geen ontzachlyk heir van uitgelezene en dappere krygslieden konden de roemruchtigfte ftad der oudheid , zo dra de fterke band van Eendragt en Vryheid verbroken was , van haaren ondergang en floping bevryden.

Het vindingryk koophandeldryvend Tyrus , op eene rots uit de baaren gewoekerd , hoe trotsch ook op zyn' rykdom en magt , was even weinig beftendig , als de bruiſchende golven der zee , die hetzelfde omringde.

En de aandoenlyke Scipio , op de rookende puinhoopen van het verbrande Carthago de wifelvalligheid van het ondermaanfche met weenende oogen leezen , voorſpelde met ontroering en fiddering by dit akelig tooneel van aardfche onbe-

stendigheid en gevallene grootheid, door Tweedragt veroorzaakt, den dreigenden ondergang van het zegepralend Rome.

En hoe is die voorspelling vervuld? Hoe is 't met het Romeinsch gemeenbest, dat Griekenland ten onderbragt, dat Carthago vernielde, en door de geheele wereld gevreesd en geëerbiedigd wierd, eindelyk afgelopen? Toen Eendragt en Vryheid Rome's altaaren en haardsteden verlieten, en weelde en verwyftheid derzelver plaats betraden, is Rome's onafhanglykheid weldra in den poel der nietigheid verzonken.

En wat is tot nu toe, wat het waereldsch gezag betreft, van dien magtigen stoel geworden, die in latere tyden keizers en koningen op hunne troonen deed sidderen, en met trillende handen de scepters deed zwaaijen, die de magtigste vorsten, die gekroonde hoofden, slaafsche onderdaanigheden deed ondergaan? Hy is in onze dagen vermolmd, en schier uit een gevallen.

Gelyk het met steden, landen, en ryken gegaan is, waar de Eendragt en Vryheid aan de volken haare bescherming ontzegd hadden, zo is het ook met de tempels der wysheid, en de schoolen en maatschappyyen van kunsten en weetenenschappen afgelopen.

In Azië en Egypte, waar de geleerdheid haaren zetel op onwrikbaare pilaaren scheen gevestigd te hebben, heerfschen thans de rampzaligste domheid en onkunde: en ook dat eenmaal

vrc-

vredelievend Genootschap, uit welks verdelging deeze onze Maatschappy gesproten is (*), wierd, op de verwydering van Eendragt en Vryheid, door geweldige partyfchappen en ontoegeeflyke eigenzinnigheden zodanig gefolterd, dat, het welzyn des Genootfchaps verwaarloosd en de goede orde verbroken zynde, hetzelfde weldra ten gronde ging.

Daar onbestendigheid dus vroeg of laat zonder u, Ô EENDRAGT en VRYHEID! het lot van het ondermaansche zy, smeeken wy u, blyft onze Maatschappy voor all' wat haar fchaaden kan behoeden: zo zullen onze nakomelingen, wanneer volgens de kansrekening slechts weinigen van ons meer over zullen zyn, onder uwe befcherming nog de aangenaamfte vruchten fmaakende, en het honderdjaarg feest vierende, onze pogingen zegenen en zeggen: *zy hebben wél gedaan!* zo zal dit Genootfchap, zo lang Amsterdam beftaat, tot het laafte dier dagen beftendig zyn!

Gelyk, na een' zwaaren ftorm, waarin het fchip aan roer, masten en zeilen veel geleden heeft, eindelyk de woedende golven bedaaren, en Eool de ftormwinden in hunne hollen opfluit, zo dat de veel gelede kiel door vlyt der fchepelingen weder herfteld word, en, de gewenschte winden met maatige koelte opwaaijende, het zo zeer geteisterde fchip eindelyk weder gelukkig aan den gang geraakt, en de gewenschte haven bereikt; zo
wierd

(*) Gelyk uit de redevoering van OOSTERDYK, pag. 7 en 8, te zien is.

wierd ook het ſchip van ſtaat door een' orcaan van verdeeldheden en buijen en ſtormwinden der tweedragt in 't jaar, waarin ons Genootſchap wierd opgericht, geweldig geſlingerd, en had door een' vernielenden oorlog veel van zyn' vorigen luister en welvaart verloren, doch ook dat zelfde jaar bragt het lieve vaderland de zo zeer gewenſchte vrede blymoedig terug, waarop weldra de Amſtelſtad tot die grootheid van rykdom en aanzien geraakte, dat zy de koninginne der koopſteden en de bewondering van heel de wereld wierd, en haare ingezetenen ſchatten op ſchatten vergaderden, en de gelukkigſten der ſtervelingen genoemd konden worden.

ô Goede God! Beſtierder van alles! geef, geef dat ook, kort na wy het vyftigjaarg feest van dit Genootſchap gevierd hebben, als by het oprichten van hetzelve geſchiedde, de ſtrydende volken zich verzoenen, en de lieflyke ſtandaart der vrede de akelige bloedvlag des oorlogs vervange, opdat de krygsgod, van menſchenbloed dronken en verzaad, onophoudelyk op zynen ſtilſtaande wagen blyve voortſluimeren, en Europa, bevryd van de hevige ſchok der beroerten, waardoor zy zo deerlyk geſlingerd is geworden, eindelyk in den zachten ſchoot der kalmte eene lengte van dagen de zalige rust genieet; doch wy ſmeeken u bovenal, ô weldadig Opperwezen! geef, geef dat uit die herſtelde vrede onder de bewoners van Nederland, zedert jaaren zo ongelukkig door de fakkel der Tweedragt geteisterd, eene altoosduurende eensgezindheid moge voortſpruiten, opdat ons vaderland in Eendragt en Vryheid de heilrykſte dagen onzer

voor-

voorvaderen overtreffe, en Amsterdam weder, gelyk voor-
 heen, de groote voorraadshuur voor geheel Europa worde, en
 Neêrlands zeevaart, door geluk en voorfpoed bloeiende, de rykbe-
 ladene kielen ongestoord naar de koninginne der koopfteden ge-
 leide; opdat onder de fchaduwe der olyftakken de zaaden van
 welvaart, op den vaderlandfchen grond op nieuw gezaaid, en tot
 verfterkende planten opgegroeid zynde, door hunn' geur, lieflyk-
 heid, en krachten den ouden luister der Yftad zodanig mogen
 herftellen, dat zy tot het einde des tyds de vorfinne der koop-
 fteden en de voedfteresfe van kunften en weetenfchappen bly-
 ve, en dat door haaren invloed meer en meer de welvaart van
 heel het vaderland groeije en bloeije, en vruchten fchenke, die
 de gantsche waereld doen ondervinden, dat de oude vaderland-
 fche groothed nog in het hart der Nederlanders huisvest!

Ziet daar myne taak afgedaan, zeer geëerde en zeer aanzien-
 lyke Toehoorders! Vergunt my nu nog, dat ik myne verfhul-
 digde pligtpleging volbrengte.

Ik wende my dus in de eerfte plaats tot ulieden, afgetredene
 Voorzitter! getrouwe Beflieders! Eendragt en Vryheidminnende
 leden van deeze Maatfchappy! die my met den zwaarwigtigen
 post hebt verëerd, om als voorzitter van dit Genootfchap heden
 in uw' lieder naam de plegtigheid van deezen dag waartenee-
 men: hebt dank voor het vertrouwen, hetgeen gy in my gefield
 hebt; vaart voort door uwe fierlyke en keurige redevoeringen
 elkanderen weeklyks te leeren, te flichten, en te vermaaken;

fmaakt

finaakt gedurende uw' levensloop al het aangename, wat dit ons Genootschap kan opleveren, en wat gy buiten hetzelve, zo verre het uw' gelukstaat kan bevorderen, zoud wenschen of begeeren; dat Eendragt en Vryheid, Geleerdheid en Gezelligheid u telkens omringen, en geniet eindelyk in den hoogsten graad, zo lang gy in het ondermaansche verkeert, alle de genoegens van een zalig en een gelukkig leven!

En gy, beminlyke Sexe! bevalligste en liefste gedeelte der redelyke wezens! die, zo door uwe gulle verkeerung en omgang, als door uwe geestige en liefstige gesprekken, den aangenaamsten nectar der gezelligheid voortbrengt, welken gy de mannen in den algemeenen kelk gestadig inschenkt, om de onaangename en walgelyke teugen des levens, door vermoeijenden ziel- of lichaamsarbeid veroorzaakt, afte spoelen, en het bittere daarvan te doen vergeeten! Gy, die het zout van het genoeglyk leven zyt! Hoe dor en koud zyn de gastmaalen en by-éénkomsten, waar uwe tegenwoordigheid gemist word, indien men het vrolykste en het aangenaamste der zielfreelende vermaaken wenscht te genieten! offchoon gy, wel is waar, uit de meeste geleerde en letterkundige Genootschappen zyt uitgesloten, is zulks echter niet door mangel van aangeborene mindere zielvermogens en minder vernuft, dan de mannen; de voortreflyke voorbeelden van eene SCHUURMAN, GOCKINGA, VAN MERKEN, en eene menigte andere vaderlandsche vrouwen kunnen dit genoegzaam bewyzen; maar omdat gy door de Voorzienigheid in andere betrekkingen, als die van zorgvuldige huis-

huishetfiedsters en trouwhartige moeders geplaatst zyt, om dus in eenen anderen kring in duizend duizend verschillende omftandigheden des levens medetewerken tot het bestaan der groote Maatfchappy : daar gy intusfchen, wier vaders, echtgenooten en broeders leden van ons Genootfchap zyn, mooglyk menigmaalen, door de vruchten van onzen letterärbeid, geleerd, geflicht of vermaakt zyt.

En gelyk een zacht en lieflyk blaazende zephyr de onregelmaatige golfjes van het kabbelend beekje meer vloeiend en aangenaamer froomend doet voortfnellen; zo hebben ook in dit uur uwe tegenwoordigheid en uw invloed mynen geest aangeblazen, en myne onregelmatig rollende woorden en zinnen meer vloeiend en minder hobbelend, dan ik had durven hoopen, doen voortbrengen : hebt dank, goedgunftige Toehoorders ! hebt driemaal dank voor de eer en het genoegen, 't welk gy dit Genootfchap door uwe tegenwoordigheid hebt verfchaft ; hebt dank, hebt driemaal dank in 't byzonder voor de eer, die gy my hebt aangedaan, om my als redenaar te hooren verhandelen, en wilt ons op morgen aan eenen vriendelyken difch vergezellen, om ons dáár op uwe aangename en liefstalige gefprekken te onthaalen, en met dezelve te vervrolyken : zo zal deeze zaal door uwe geestige en lachverwekkende klanken weergalmen, totdat onder de vredelievende banier van Eendragt en Vryheid de Gezelligheid ons te faamen tot den vrolyken dans geleide.

Verfchoont intusfchen het onregelmaatige van den fpreker,

E

in.

34 R E D E V O E R I N G.

indien uwe kiefche ooren of gevoelige harten door misklanken of verkeerde uitdrukkingen gekwetst zyn.

En eindelyk, gy, goedgunstige Toehoorders! geen leden van dit Genootfchap, die ons feest echter door uw luisterryk byzyn helpt vieren, hebt dank voor uwe tegenwoordigheid, en wilt onze Maatfchappy verder met uwe vriendschap en genegenheid vereeren.

Hiermede, myne Vrienden! heb ik afgedaan. Dat nu verhevene en welluidende dichtklanken myne zwakke, doch welmenende pogingen vervangen.

FEEST.

F E E S T Z A N G

D O O R

JAN FREDRIK HELMERS.

E 2

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

11

F E E S T Z A N G.

Gelyk een reiziger, na lang en moeilijk dwalen,
Verr' van zyn huisgezin, van haardstede en altaar,
In 't einde in 't slaauw verschiet de vaderlandsche palen;
De huisgoên van zyn volk blymoedig word gewaar;
En vrolyk aan de blaauwe kimmen
Weêr 't ouderlyke dak ziet glimmen,
Dat dak, waaronder hy als zuigling heeft gerust,
Zyn vreugde geenszins kan bedwingen,
Maar, daar hy zich door gade en kindren ziet omringen,
Die hupplend in zyne armen springen,
Hen strengelt aan zyn borst en juigchend welkom kusch:

Zo juighen wy thans ook, geliefde feestgenooten!

Verzeld van gade en kroost, op deez' gewenschten dag:

De tempel van de vreugd is hier voor ons ontfloten:

Haar priesteres groet ons met vrindelyken lagch.

Triomf! de vreugd zal ons vereenen!

Triomf! de dag is weér verschenen,

Waarop, vóór vyftig jaar, dit kunsthoor is geflicht.

De bloem verkwikt, wanneer de stralen

Der koesterende zon op hare bladren dalen;

Zo worden we ook in deze zalen

Door Pallas glans verkwikt; het juighen is thans pligt.

Verheven dichtkunst, ziel en wellust van het leven!

Verrukking, die, in 't uur der stille middernacht,

Der dichtren geest verheft, en boven de aard' doet zweven!

Geef aan myn' yver vuur, en aan myn zangen kracht:

Verbeelding, die, op aadlaars pennen,

Door al 't gefchapene kunt rennen,

Den Vader der natuur ziet in 't onsterfelyk licht!

Span in dit plegtig uur myn fharen;

Wil uwe fchilderkunst met myne zangen paren:

Dan zie ik hoe, vóór vyftig jaren,

In dees beroemde vest ons kunsthoor wierd geflicht.

't Gaat

't Gaat wel: wat helder licht heeft eenslags my omschenen!....

'k Zie vyftig jaar te rug! wat glans daalt van 't gewelf!....

Verbeelding! sterk myn oog! 'k zie door de neveln henen:

'k Zie, Gysbrechts erf! uw' heer; ô ja, 't is Aemftel zelf!

Hy zweeft vast aan; zyn fchittrende oogen

Zyn met geen wolk van druk omtogen,

Als toen hy deze ftad in vlam en puin verliet;

Neen; ik kan uit zyn deftig wezen

De vreugd, ô Amfteldam! om uwen voorfpoed lezen,

Daar, toen hy u ontweek voordezen,

Hy u van hout aanfchouwde, en thans van marmer ziet.

Hy fpreekt: „ Vermaarde ftad! beheerfcheres der baren!

„ ô Handeldryvend volk, dat volken faam verbind,

„ En, van myn' ryken ftroom naar 't beergeftarnt' gevaren,

„ Door dapperheid en deugd der volken harten wint!

„ 't Is fchoon, by 't woeden der orkanen,

„ Als Argos kroost, een' weg te banen

„ Tot winning van het vlies, langs 't eeuwig bruisfchend nat:

„ Maar is 'er minder roem te winnen

„ In 't zaligend verblyf der kuifche zanggodinnen

„ Voor hen, die Phebus lauwer minnen,

„ Dan Jafon immer won door 't winnen van den fchat?

„ Neen;

- „ Neen; zyt ter zee altoos het edelst volk der aarde!
 „ Maar by Nephtunus staf voegt Phebus lauwerkroon:
 „ De wetenschap was steeds by Neêrlands volk in waarde,
 „ En om der wyzen kruin staat Pallas lauwer schoon!
 „ Herdenk aan d'Agrippyner zanger,
 „ Wiens geest, van godlyk dichtvuur zwanger,
 „ Zichzelv' en u en my onsterflyk heeft gemaakt:
 „ Herdenk aan die beroemde loten,
 „ Op uwen grond geteeld of welig opgefchoten,
 „ Wier roem uw' roem noch zal vergrooten
 „ Zo lang uw hart in zucht tot wetenschappen blaakt.”

Dus sprak, vóór vyftig jaar, de flichter van dees muren;
 En op die taal wierd hier ons kunstchoor opgericht:
 Door twee godinnen, die der volken heil doen duren,
 Door de achtbre Vryheid en door de Eendragt vóórgelicht.
 Ja, schoon de tweedragt, heet op moorden,
 Haar fakkel zwaait van 't klippig noorden
 Tot dáár, waar de oude Nyl zich in de zee verliest,
 En duizend duizenden doet sneven;
 Gy, heilige Eendragt, steun in 't wisselvallig leven!
 Word steeds by ons met recht verheven,
 Daar gy ons choor, godes! tot uwen tempel kiest.

Ja,

Ja, schoon de volken thans een' wreedten oorlog voeren,
 Gelyk de tygers in het Lybiaansch gewest;
 De volken als om ftryd de fiddrende aard' beroeren,
 En 't noorden tegen 't zuid verwoed word faamgeprest;
 Wy, die steeds de achtbre wysheid minnen,
 Zien nimmer onze tempeltinnen
 Ontheiligd door 't gefchreeuw van tweedragt, wraak, of haat.
 De vrindfchap zal ons heil volmaken;
 Haar heilig vuur zal steeds in onze boezems blaken:
 Zo brandde in Vestaas tempeldaken
 Steeds 't heilig outervuur tot heil van Romes staat.

Gelyk de fchoone Ryn, uit fneeuw en ys gefproten,
 Eerst als een beekje vloeit, waar fchaars het oog op staat,
 Maar, langzaam aangegroeid, van de Alpen afgefchoten,
 Door andre beken zich gefterkt ziet in zyn' vaart;
 En, als hy van geheele ftoomen,
 Verheugd, de fchatting heeft bekomen,
 Met majesteit en pracht zich flingrend zeewaarts wend;
 Ja, zich in 't eind', door dankbre fcharen,
 Als een' der watergoôn eenftemmig hoort verklaren,
 Gediend met tempels en altaren,
 En dan als hoofdfroom van Europa word erkend:

Zo is uit klein begin ons kunstchoor ook geboren;
 En, schoon het, zonder praal, eenvoudig, verre wykt,
 In luister, glans, en pracht, voor meer verheven choren,
 Aan Pallas hemeltrans met minder aanzien prykt,
 Wat nood! wie zal de tulp niet roemen,
 Schoon 't blozend roosje, 't puik der bloemen,
 Haar verre in schoonheid, glans, en luister overtreft?
 De leeuwrik mag in 't veld ook zingen,
 Schoon Philomeles toon ons harte weet te dwingen,
 En 't oog de tranen doet ontspringen
 Wanneer haar orgelzang ons boven de aard' verheft.

O Bly herdenken aan de reeds vervlogen jaren!
 Gezelligheid en vreugd zat altoos by ons voor.
 Gelyk de byen van alom de honig gaëren,
 En voeren naar de korf; zo bragt elk in ons choor
 Hetgeen zyn geest of vlyt ontdekte,
 Tot nut vermaak of leering strekte.
 Elk haakte steeds naar 't uur dat ons weër samenbragt,
 Ja, snelde, met verhaaste schreden,
 Door staat- noch koopzorg, noch door kwellingen bestreden,
 Om onzen tempel in te treden,
 Daar hem steeds de Eendragt met de ware Vryheid wacht.

Zo

Zo snelt de landman ook, als de avond is gevallen,
 Met eerlyk zweet bedekt, van 't omgeploegde veld:
 Terwyl het loeiend vee hygt naar de ontfloten stallen,
 Word hy door 't hupplend kroost naar zyne hut verzeld:
 Dan plaatst hy zich, bevryd van kommer,
 Omringd van vrouw en kroost, in 't lommer
 Van eenen ouden eik, door 't voorgeslacht geplant:
 En, schoon hem, met den vroegen morgen,
 De spade en ploeg weêr wacht, hy juicht nochtans; geen zorgen
 Zyn in zyn eerlyk hart verborgen:
 Hy is met zyn gezin gelukkig op het land.

Gy, die, door lettervlyt, ons kunstchoor hebt verheven,
 En voor ons honig gaërde als de arbeidzame by!
 Het voegt ons op dit feest u billyk eer te geven:
 Duld dat myn zwakke zang u myne erkentnis wy!
 't Zy gy Linnæus na durft treden,
 Of, als Buffon, met stoute schreden
 Deze aard' beschouwde, eer iets noch op deze aard' bestond;
 Of in uw geestbespiegelingen,
 Door Lavoisier geleid, kost in de stoffe dringen,
 Door scheikunde aangefpoord, de dingen
 Vermengde, of zuiverde, van één scheidde, of verbond.

't Zy gy der eeuwen nacht stoutmoedig in durft varen,
 En op Carthagoos puin ons Marius doet zien,
 Ons Cefar volgen doet met Romes adclaren,
 Hem fchetst, terwyl heel de aard' gebukt ligt aan zyn kniën;
 Of, om het vaderland te hoeden,
 Ons schildert Catilinaas woeden,
 Door Romes Demostheen' verydeld in den raad;
 Of fchetst de wreede moordtooneelen,
 Die eens de Tybergod zag aan zyne oevers fpelen,
 Geduchte en leerzame tafreelen,
 En die 't opmerkzaam oog aandachtig gadeftaat.

't Zy gy de lier hanteert met fiks bedreven vingren,
 Op Vondels stouten toon de gouden snaren dwingt,
 Daar Phebus heilig loof uw' fchedel zal omflingren!
 Duld dat ik ftaamlen mag, daar gy zo edel zingt.
 Nooit zullen wy uw werk vergeten!
 Ô Uren, met vermaak gefleten,
 Met wat genoegten word gy steeds door ons herdacht!
 Elk zag zyn kennis hier vergrooten.
 Wat dagen van vermaak heeft elk hier niet genooten,
 Daar ieders harte wierd ontfloten,
 Gezelligheid en fcherts ons steeds te famenbragt!

Wan-

Wanneer de lente keert met rozen om de haren,
 De strenge wintervorst met zyn gevolgd verdwynt,
 De zon, met majesteit gerezen uit de baren,
 Langs eene zee van vuur de schepping weér befchynt,
 En, fchitterende aan alle kanten,
 Een talloos tal van diamanten
 En vloeibre paerels strooit langs d'onberoerden vloed,
 Als in de fchaduwryke dreven
 De dartle Charites en vlugge maagden zweven,
 De lente 't edelst fierfel geven,
 Dan juigcht het menschdom weér en treed haar te gemoet.

Zo juigchen we ook dit uur, door vrindfchap faamverbonden,
 Door de eendragt vóórgelicht, door vryheidsmin bestraald;
 Zo klinkt Iô Triomf verheugd uit aller monden,
 Door de echoos van alom met bly gejuigch herhaald.
 Wie zou deeze grooten dag niet roemen?
 Elk fier' zyn kruin met frifche bloemen,
 En zalv' het blinkend hoofd! Iô Triomf! 't is feest!
 Triomf! men denke aan 't heuglyk heden!
 Dat elk van ons noch lang deeze tempel moog' betreden,
 En, door geen zorg of ramp beftreden,
 Altoos blymoedig keer' met opgeruimden geest!

46. F E E S T Z A N G.

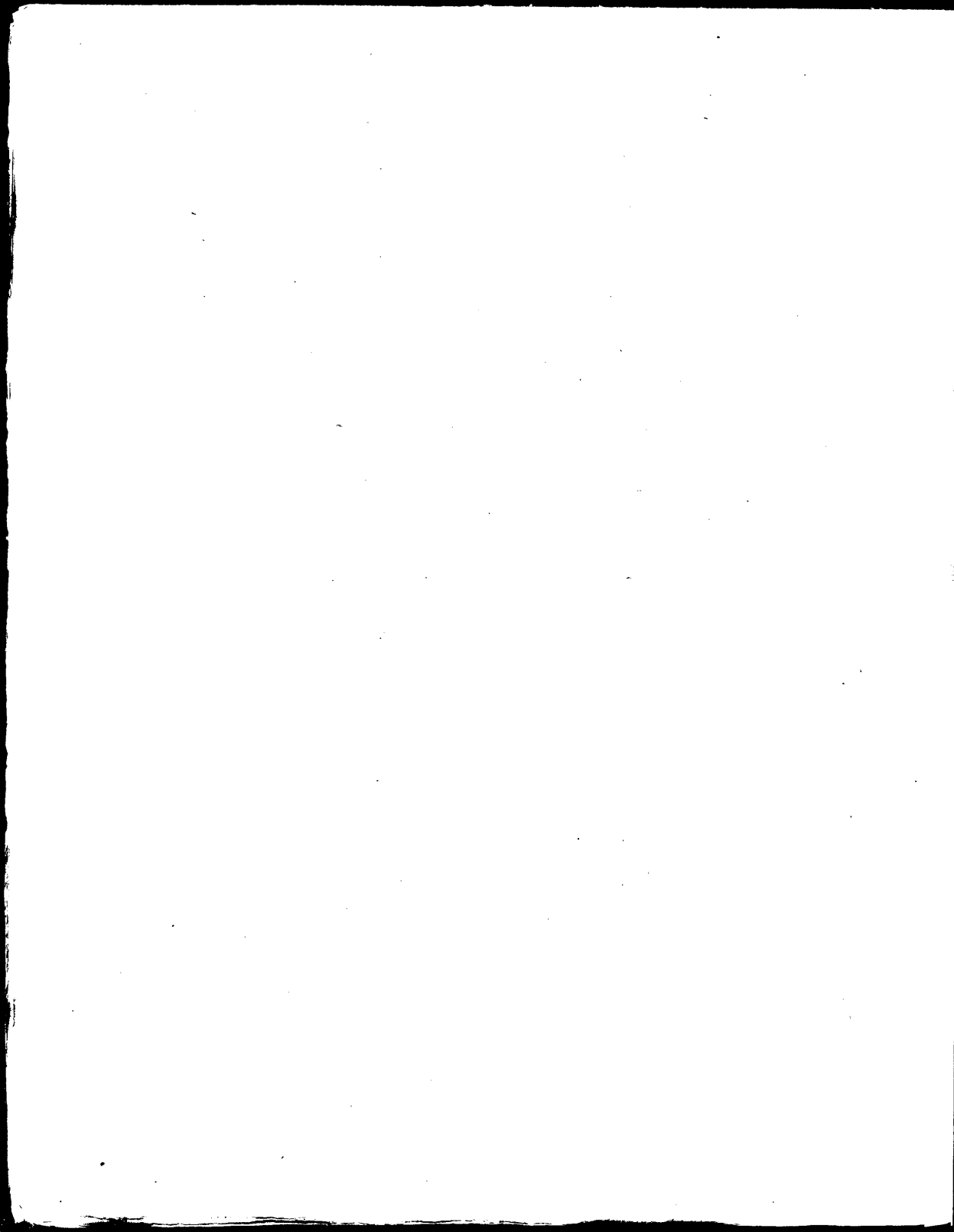
ô Vader van 't heeläl, in 't eeuwig licht verheven,
Die thans Europe alom in wee gedompeld ziet!
Wil haar en kalmte, en vrede, en eendragt wedergeven,
En maak, ô God! een einde aan 't opgehoopt verdriet!
Dat Nederland weêr, als voordezen,
't Sieraad der volkeren moog' wezen,
Een vaste zetel blyv' van welvaart, rust, en vlyt!
Dat uwe gunst heel de aard' besprocije;
Dat godsvrucht, deugd, en kunst by alle volken bloeije,
Ons choor in eer en luister groeije,
En steeds aan de Eendragt, aan de Vryheid blyv'gewydt!

SLOT.

S L O T R E D E

V A N

A N D R E A S B O N N .

Hebben wy dus, GEËERDE TOEHOORDERS EN TOEHOORDERESSEN! aan de plegtigheid van dezen gedenkdag, aan het doel onzes Genootschaps, en aan uwlieders aller verwachting beantwoord?

Heb ik, in myne voorafpraak, het gepaste onzer Feestviering eenigszins voldoende betoogd; hebben Redenaar en Dichter u ons Genootschap, in deszelfs aart, nut en bloei behaaglyk voorgedraagen en bevallig geschilderd, en zyne waarde by u doen aanwinnen?

Staat toe, dat ik, ten besluite onzer byeenkomst, en weder uit naam der gezamentlyke bezorgers van dit Feest, my nog kortelyk van meer dan ééne pligt kwyte, zonder welken deeze plegtigheid en onze wenschen onvolkomen zyn zouden.

Met hoe veel regt mogen wy niet op deeze plegtigheid de zinspreuk *CONCORDIA ET LIBERTATE* toepassen!

Waar werd ooit een Feest met meerder luister, maar, het geen meerder geldt, met algemeener genoegens aan de gezellige Eendragt gewyd?

Niet alleen de leden onzes Genootschaps, die daartoe eenstemmig besloten, vereenigden zich tot viering van hetzelfde;

G

maar

maar zagen, daar te boven, hunne waardste vrienden en nabestaande vriendinnen, zo veel het beslek deezer feestzaal toeliet, als genoodigde gasten, daaraan deel neemen, en door dezelve aan onze Eendragt hulde bewyzen.

Niet minder wierd in dit plegtig uur de gulle Vryheid by ons geëerbiedigd, en vonden wy des te meerder stof, over haare zo lang gevestigde verbindtenis met de Eendragt vrolyk te juighen.

Dan, zouden wy ons hiermede vergenoegen, en ons niet tevens wegens het streelendst vooruitzicht verblyden?

De zinnebeeldige voorstelling der gezellige Deugden, en daaronder ook van Eendragt en Vryheid, door de gryze oudheid, of in laater tyd op gedenkstukken gebyteld, of op cereumningen en munten geschneden, gaven my aanleiding tot eene, zo ik my vleije, niet ongechikte toepassing.

Een offer van dankbaarheid, op het altaar der Erkentenisfe aan de Goden toegebracht; de goede Trouw en Vriendschap met zamengevoegde handen bezworen; de hoed der Vryheid op den speer der Wysheid gedraagen; en de bevredigende slange staf en overvloedshoorn, in de handen der Eendragt, waren zodanige zinnebeelden. (*)

Dee-

(*) Deeze zyn in het Titel-vignet afgebeeld, waarvan het volgende ter verklaring strekt.

Deeze, op ons Genootschap, als een letterkundig gemeenebest beschouwd, toegepast, schetsen ons onze redelykste pligten, en voorspellen ons, even als welêer aan den Romeinschen staat, de heilrykste gevolgen.

By onzen dank aan het weldaadig Opperwezen, wiens voorzienigheid ons leven verlengde, om ons het genoeg van deezen dag te laten smaaken; by de betuiging onzer verpligting aan den Redenaar en Dichter, die het voornaamste deezer plegtigheid verricht hebben; en aan de leden van het Bestuur, die, met my, de bezorging derzelve wel hebben willen op zich nemen; maar niet minder aan alle die welkome vrienden en vrienden, die, met stille aandacht, aan onze redevoeringen, aan onzen feestzang, en aan de betooverende klanken van een zo kunstig en weluitgevoerd musyk een genegen oor leenden; by alle deeze ongeveinsde betuigingen, voegt het ons, WAARDE MEDELEDEN! met diezelfde trouw, die onze voorgangeren en ons, sedert vyftig jaaren, tot instandhouding onzes Genootschaps, de handen deed in één slaan; voegt het ons, zeg ik, de banden onzer vriendschap op heden nog meerder toetehaalen; en door weetlust, die ziel van ons Genootschap, aangedreven, als nuttige leden van zodanig een ligchaam werkzaam te blyven.

Met zulk een voorneemen onze nieuwe loopbaan intreedende, mogen wy ons, voorzeker, ook voor onzen welvaart alles goeds belooven, indien wy voortgaan met uit de bron der wetenschappen nieuwen voorraad van kundigheden te scheppen,

en dezelve elkanderen , ter bevordering van kennis en deugd, gulhartig medetedeelen.

De beminlyke Eendragt zwaaije daartoe by ons haaren vredeftaf, ftrooije blyde bloemen voor onze voeten, en vergaste ons jaarlyks op de rypfte lettervruchten!

De edele Vryheid verheffe ook haaren hoed in ons midden, en doe ons, nog veele jaaren, al het mogelyk genoegen eener gezellige en leerzaame verkeering fmaaken!

Vryheid en Eendragt, niet alleen de haardgodesfen onzer Maatschappy, maar ook het Palladium, en de hoofdzuil aan het staatsgebouw van het gemeenebest, waarin wy leven; Vryheid en Eendragt moeten ook ons, als burgers en leden van hetzelfde, doen deel hebben aan de zegeningen eener duurzaame vrede, en van den voorfpoed, die gy-allen voorzeker vuuriglyk met my wenscht, dat eerlang ons vaderland en het door kryg gefolterd Europa verkwikken mogen!

DICHT-

D I C H T S T U K

D O O R

JAN GERARD DOORNIK.

H

D I C H T S T U K.

Achtbre Rei van Wysheidminnaars!

Hoe verrukt zal onze geest

Altoos denken aan 't genoeg

Van ons vyftigjaarg feest!

Daar de zo beminlyke Eendragt

Ons de bruiloftsmaal ontfloot;

Daar de fchoone en lieve Vryheid

Ons de hand gulhartig bood;

Daar de zachte en tedre Vriendfchap,

Trouw in voorfpoed en verdriet,

Ons met zyden banden cierge,

Nimmer onze zy' verliet;

H 2

Daar

Daar Minerva, minzaam lagchend,

Speer en beuklaar nederleî,

Bly verwelkomd in het midden

Van der Zanggodinnen rei;

Daar Welspreekendheid, haar zuster,

In haar' vollen luister blonk,

En een tweetal van haar Zoonen

Met gejuigch haare eerkroon schonk;

Daar Apoll' zyn lier zag stemmen

Op den allerhoogsten toon,

En, verrukt, zyn' eigen lauwer

Plaatte op 't hoofd van zynen Zoon;

Daar de blonde Citherea,

Met de trits bevalligheên,

Vóórgetreden door de Kuischheid.

In Minervaas choor verscheen:

Daar werd Comus met Iacchus

Door den God der vreugd geleid:

Beiden volgden zy de wetten

Van de wyze Maatigheid.

Gy ook, blyde en vlugge Euterpe!

Gy verspreidde daar uw' glans,

Leid-

Leidde Pallas lievelingen

Met der Juffren rei ten dans.

Vruchtloos zocht verveeling, listig,

't Oogenblikje te bespiên,

Om, al zachtjes, in te sluipen;

Rood van schaamte moest zy vliên.

✱

✱

✱

Van Olympus hoogen bergtop,

Zag het Hoofd der hemelgoôn

't Bly geluk der feestgenooten,

Steeg van zyn' verheven troon:

Hy ontfronste d'achtbren winkbraauw,

Lei vernoegd zyn' blikzem neêr;

„ In 't verblyf der zuivere onschuld,”

Sprak hy, „ voegt geen strafgeweer.”

Daadlyk daalde hy op de aarde;

Staatig trad hy in de zaal;

En, daar alles zweeg en knielde,

Voerde hy deeze achtbre taal:

H 3

„ Waar-

- „ Waarde Telgen van de Dochter,
 Uit myn eigen brein gebaard!
- „ Gy, die smaak verëent met kennis,
 Deugd met wysbegeerte paart!
- „ 'k Zag, uit 's hemels hooge zaalen,
 Met verrukking, op uw vreugd.
- „ Schier is 't heil der Hemelgoden
 Hier het deel van kunde en deugd.
- „ 't Noodlot heeft aan u befehoren
 Dat dit heil zo lange duur'
- „ Als uw paar Beschermgodinnen
 Woont in uwen tempelmuur.
- „ Zorgt dan dat de blecke Wangunst
 Nimmer heimlyk binnenfluip',
- „ Dat geen slang der helsche Tweedragt
 Uwen dorpel ooit bekruip'.
- „ Dan zal steeds uw kunstchoor bloeijen:
 't Strekt tot roem van Gysbrechts wal,
- „ Waar het, in zyn' vollen luister,
 't Jubelfeest eens vieren zal".
- Jupiter steeg naar d'Olimpus,
 Toen de blonde Auroor' verscheen;
 En

En de blyde Kunstgenooten,

Slaande hand en hand in één,

Zwoeren, met een blaakend harte,

Dat de woede van den tyd

Nooit het outer zou verbryzen,

Aan de Vriendfchap toegewyd.

996

